

Opinion:

INNSIKT TIL KOMMUNIKASJONSSATSING OM CANNABIS

En studie gjennomført av Opinion for Helsedirektoratet

September 2019

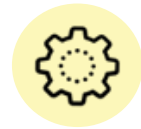

Prosjektinformasjon

OPPDRAKSGIVER

Helsedirektoratet
v/ Irene Prestøy Lie / Maj Berger
Sæther

METODE

Kvalitativ metode med digitale
fokusgrupper og dybdeintervju i
Opinions lokaler på Vulkan i Oslo.

FORMÅL

Utforske ungdoms forhold og
holdninger til cannabisbruk.

MÅLGRUPPE

Ungdom i alderen 15-17 år. Går på
videregående skole i henholdsvis
1. og 2. klasse.

GJENNOMFØRING

Feltarbeidet er gjennomført i perioden
10. til 23.september 2019.

UTVALG

Totalt 24 respondenter:

- 10 bosatt i Oslo og Akershus
- 14 bosatt andre steder i landet

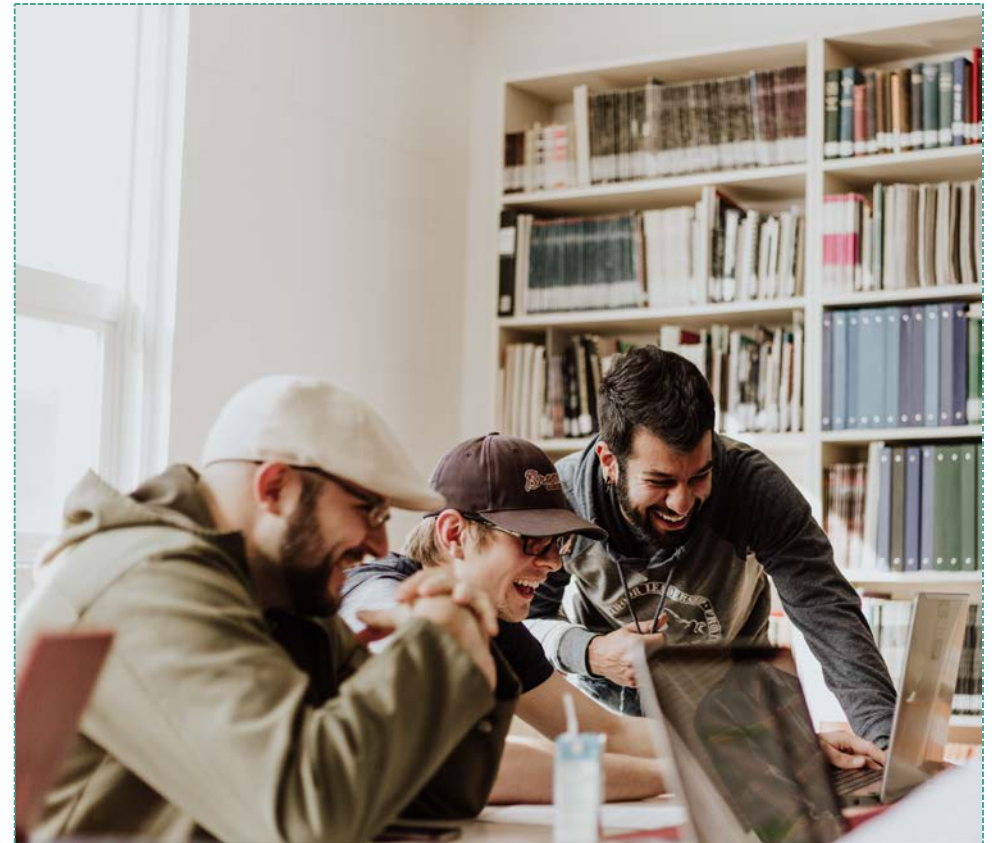

Bakgrunn og formål

Helsedirektoratet skal styrke kommunikasjonen om cannabis og stoffets skadevirkninger rettet mot unge, primært 15-17 åringer. Det overordnede målet er å hindre bruk, og rekruttering til bruk, av cannabis blant unge.

Helsedirektoratet har dermed behov for økt og oppdatert innsikt i unges forhold til cannabisbruk, som et kunnskapsgrunnlag i arbeidet med å utforme kommunikasjonssatsingen.

Holdningsarbeidet blant unge om cannabis har et langsiktig perspektiv. Målet er dermed å utforme en kommunikasjonsløsning som er tydelig, troverdig og relevant for målgruppen – også på lengre sikt.

Hvem har vi snakket med?

Kjønn

13 gutter
11 jenter

Skole

13 respondenter går i 1.klasse, og 11 går i 2.klasse på videregående.

Alder

15-17 år

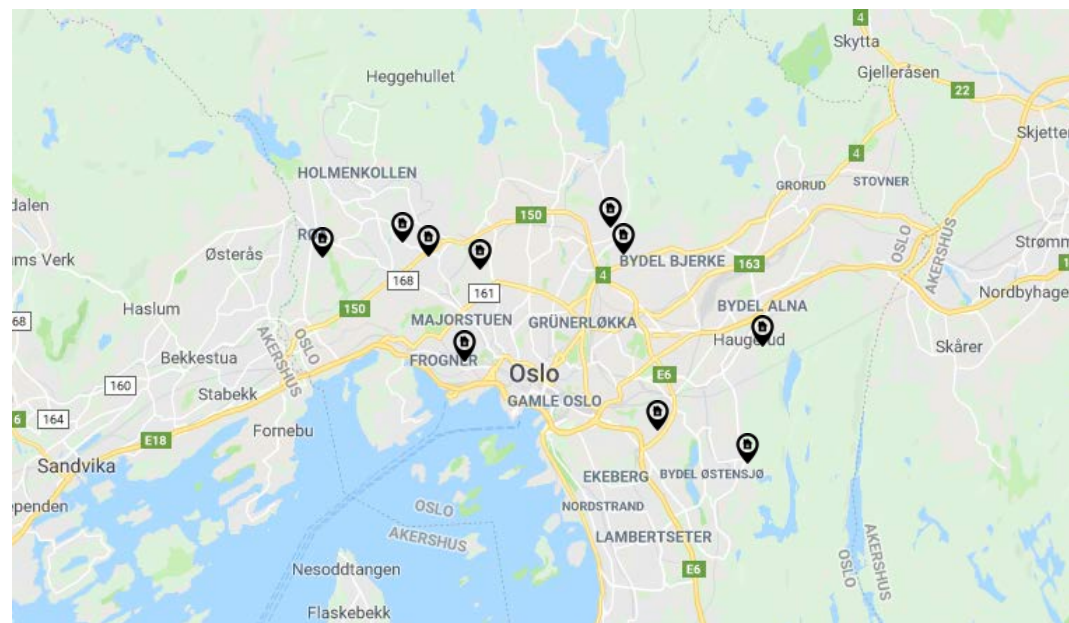
Erfaring

17 respondenter har aldri prøvd cannabis, mens 7 har prøvd en eller flere ganger

I dette prosjektet har det vært viktig med geografisk spredning på de vi har snakket med. Gjennom de digitale gruppene fikk vi pratet med ungdom fra følgende steder: Meland, Drammen, Stavanger, Bergen, Alstahaug, Fredrikstad, Trondheim, Os, Bamble, Lørenskog, Suldal, Stange, Frøya og Kristiansand.

I Oslo og Akershus ønsket vi en spredning knyttet til både bosted og skole. Pilene viser ikke eksakt hvor de er fra for å sikre anonymitet.

Metode

Digitale fokusgrupper

Digitale fokusgrupper samler 7-10 personer på en digital plattform. En moderator «chatter» med gruppen i 90 minutter, basert på samtaleguide som er utarbeidet av Opinion og godkjent av Helsedirektoratet. Metoden er særlig egnet til å få unge i tale. Erfaringsvis er 15 -17 åringer vel så komfortable med å uttrykke seg på digitale plattformer som i fysiske settinger.

Cannabis kan oppleves som et kontroversielt tema det kan være vanskelig å snakke åpent om. Fordelen med digitale fokusgrupper er at vi i større grad kan få individuelle tilbakemeldinger. Når informantene kan formidle sine tanker i «trygge omgivelser» i sitt hjem/på sin maskin, blir de ofte mindre opptatt av å fremstå som korrekte eller «fornuftige».

Digitale fokusgrupper gir mulighet til å snakke med respondenter fra flere steder i landet, hvilket er verdifullt for kunnskapsgrunnlaget.

Dybdeintervju – 1 til 1

For å sikre at kommunikasjonssatsing treffer er det ønskelig å få innsikt om hvilke holdninger og erfaringer målgruppe har, hvordan de i dag snakker om cannabisbruk, hva som trigger og påvirker dem samt hva som er hindringer rekruttering.

I et dybdeintervju kommer man mer i dybden og «under huden» på informantene, avdekker motivasjon og dypereleggende forklaringer på atferd. Hvem påvirker, hvor kommer holdningene fra og hvordan har eventuelt holdningene endret seg. I et dybdeintervju har informanten bedre tid til å tenke og fortelle selv om bakgrunn for egne holdninger, atferd og påvirkning.

I rapporten har vi valgt å inkludere eksterne data fra følgende kilder: UNG2019, Cannabishoka, Ungdata, SSB og annen forskning for å utdype bildet av målgruppen og tematikken.

Ungdoms forhold til cannabis

Foreldregenerasjonens holdninger til cannabis

Dialog skaper tillit. Flere i utvalget opplever å ha god kommunikasjon med foreldrene sine om rusmidler. Mange har snakket med dem om hva som er greit og ikke, og selv om foreldrene ikke direkte sier at de får lov til å drikke (det er tross alt aldersgrense på alkohol) opplever ungdommen at dialog skaper en form for tillit. Noen foreldre kjøper alkohol til barna sine for å føle at de har en viss kontroll over hva de får i seg på fest. Foreldregenerasjonens holdninger til alkohol virker å være mer liberale enn holdningene til cannabis.

I foreldregenerasjonen er det delte holdninger til og opplevelser med bruk av cannabis. I følge ungdommene virker noen foreldre nokså liberale i sine holdninger, mens andre fremstår som konservative. Noen har foreldre med holdninger på hver sin side og dette gjør flere av de unge enda mer forvirret enn de allerede er. De unge påvirkes i stor grad av foreldrenes holdninger til cannabis og mange gir klart uttrykk for at de vil respektere foreldrenes ønske om å at de holder seg unna stoffet.

”

Foreldrene mines holdninger er veldig splittet. Mamma er fra et dypt religiøst hjem og derfor veldig konservativ, mens pappa er oppvokst i Oslo og jeg opplever vel egentlig ikke at han har spesielt sterke meninger om cannabis. Han er ikke uansvarlig akkurat, men heller liberal. Det virker som han føyer seg endel etter mammas sterke holdninger om det.

- Gutt (17)

Jeg har en veldig åpen kommunikasjon med foreldrene mine om rusmidler. Vil si at det er en fornuftig fremtoning og de har forståelse for at ting er som de er. Jeg tror forståelse og dialog er et bedre virkemiddel enn straff og konsekvenser.

- Jente (16)

Større aksept for bruk av cannabis

Bruk av cannabis virker normalisert i mange ungdomsmiljøer.

Flertallet vi snakker med gir uttrykk for at det er mer unormalt å ikke ha prøvd cannabis enn å bruke det sporadisk. Å røyke cannabis er noe «alle» gjør eller har prøvd, sier flere. Alle vi har snakket med kjenner noen som har prøvd eller bruker cannabis.

Overgangen fra ungdomsskole til videregående er et spesielt sårbart punkt i livet.

Det er mye som skjer i overgangen og flertallet blir introdusert og eksponert for cannabis i løpet av siste del av tiende klasse eller første året på videregående. Det er i denne fasen (og for noen enda tidligere) utforskingen starter. For mange inngår cannabis i den samme utforskingen som alkohol.

Polariserte holdninger til bruk av cannabis. Ungdommene har dels liberale og dels konservative holdninger. Mange er skeptiske til legalisering og avkriminalisering da de tror det vil føre til at enda flere vil bruke cannabis. Mange aksepterer likevel bruk så lenge den er kontrollert. Ingen ser ned på en venn som bruker cannabis sporadisk, selv om de personlig ikke ønsker å prøve/bruke det. Mange bekymrer seg for venner og bekjente som bruker cannabis ofte (gjørne flere ganger i uken). Et fåtall er positive til legalisering og tror det vil medføre tryggere og mer regulerte rammer for bruk av stoffet.

Ungdoms holdninger til bruk av cannabis

”

Det er mange unge som er ekstremt positive til det og jobber på for å gjøre det lovlig. Jeg tror personlig ikke at de vet nok om konsekvensene en eventuell lovliggjøring av stoffet vil føre med seg. Jeg er kanskje en av de få som er imot det, men vennene mine prøver hele tiden å overtale meg til å bli positivt innstilt til det. Jeg anser meg selv som veldig kildekritisk og man finner jo alltid beviser for det ene eller det andre, men jeg tror kanskje ikke alle vennene mine har den kildekritikken i hodet som fører til at de ser det større bildet. Det blir så lite nyansert!

- Gutt (17)

Ja, det er mange folk rundt meg som røyker cannabis eller har prøvd. Jeg synes det er sykt hvor normalt det har blitt.

- Jente (16)

Jeg har mange venner som røyker og noen som ikke gjør det. Men jeg tror mange gjør det for å føle seg bedre og fordi det nok blir sett på som kult. Man ser hele tiden andre gjøre det, både på sosiale medier og rundt seg, og da blir det liksom mer og mer «normalt».

- Jente (17)

De fleste vennene mine har prøvd det. Man hører nok mer om folkene som gjør det og mindre om de som ikke gjør det. Det er nesten litt rart om du ikke gjør det eller har prøvd det, føler jeg. I hvert fall på min skole og det miljøet jeg henger i. Det er ingen som tar opp samtaler eller diskusjoner omkring det fordi det uansett er relativt stor sosial aksept for det. Jeg vil si det er normalisert i veldig stor grad.

- Gutt (17)

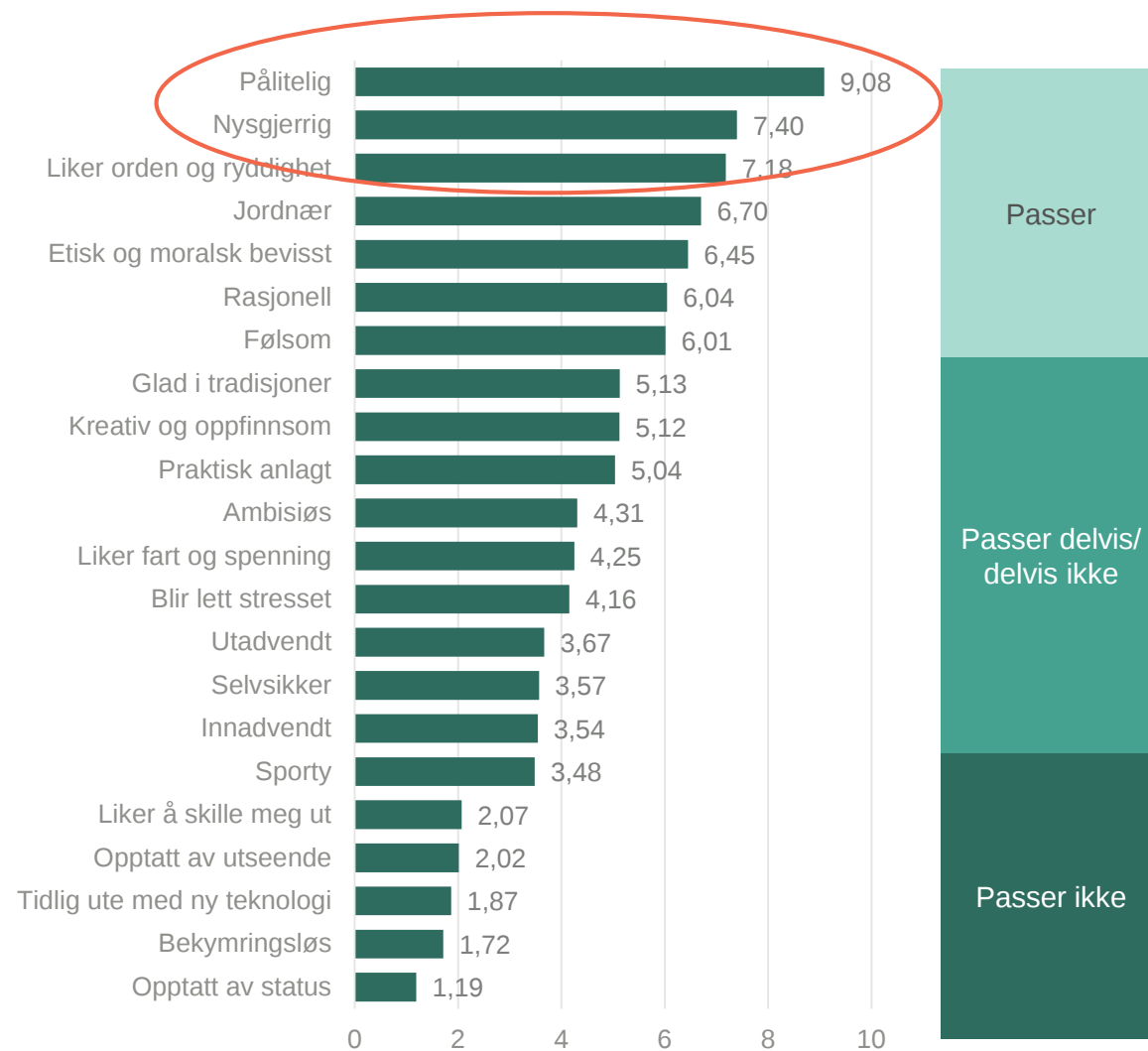

Slik beskriver de unge seg selv

Ungdom beskriver seg selv som pålitelig og nysgjerrig. I UNG2019 beskriver ungdommen seg selv om pålitelig og nysgjerrig. Dette er et mønster vi gjenkjenner i forbindelse med cannabis. Ungdommen er nysgjerrig – også på rus. Cannabis oppleves som mindre farlig enn andre narkotiske stoffer. Og til tross for at det er ulovlig trigger det nysgjerrigheten til mange vi snakker med. De er samtidig svært pålitelige i relasjon med foreldrene og andre forpliktelser, og ønsker å skuffe folkene rundt seg.

!

Figuren til høyre viser rescaled scores (0 til 100). Tallene kan tolkes som at en score på 10 passer dobbelt så godt som en score på 5. I Max-diff-delen av undersøkelsen blir respondentene spurt om hvilke beskrivelser som passer best til å beskrive deg som person, og hvilken som passer dårligst. Totalt er det 19 beskrivelser som er undersøkt. Ikke alle forholdene vises for respondenten på samme tid, men 5 tilfeldig sammensatte alternativ vises samtidig, deretter en sammensetning av 5 nye alternativ. Det gjentas 14 ganger for hver respondent. Ikke alle respondenter har sett alle mulige kombinasjoner av alternativ, og hvert alternativ vises et begrenset antall ganger til hver respondent. For hvert enkelt alternativ blir det estimert en score, og det er denne scoren som presenteres.

n= 1003

? Hvilke av følgende mener du er mest beskrivende for deg som person, og hvilken er minst beskrivende?

Ungdommen er nysgjerrig og utforskende, men også forvirret

Stort informasjons- og kunnskapsgap. Ungdommen vi snakker med virker å ha relativt liten kunnskap om virkninger og konsekvenser ved bruk av cannabis. Mange vet at cannabis inneholder THC, men de vet lite om hvordan virkestoffet fungerer.

Den enorme informasjonsmengden de eksponeres for gjør dem usikre på hva som er troverdig informasjon og ikke. Mange hevder at det ikke er tilstrekkelig forskning til å konkludere om eventuelle skadevirkninger fra bruk av cannabis. Et typisk eksempel som går igjen i utvalget er følgende: De snakker med en venn som har prøvd/brukt cannabis og denne vennen snakker svært positivt om rusmiddelet og virkningene. Mens informasjon de finner på nett kan være noe helt annet enn det vennen deres refererer til. Dette bidrar til å skape en enorm usikkerhet, som igjen medvirker til at noen velger å ikke prøve, mens andre velger motsatt. «Jeg har aldri hørt om noen som har dødd av bruk, slik flere har med alkohol, så hvor farlig kan det egentlig være», går igjen blant flere.

”

Eg opplever absolutt at det er eit større fokus blant mine jevnaldrene, men derimot kor masse som dei veit er fakta er eg usikker på

- Gutt (17)

Det kan være litt skremmende med tanke på at det er så mange meninger og ulike synspunkter når det kommer til «stoffet». Man vet jo ikke helt hva man faktisk kan stole på.

- Jente (17)

Selv om det er ulovlig så er det jo spennende å prøve noe nytt da, som man kanskje har hørt vennene prate om. Og fordi ungdomstiden er jo den tiden man utforsker.

- Jente (16)

Hvem føler ungdommen de kan stole på?

Ungdommen opplever at det er svært lite forskning på virkninger og konsekvenser ved bruk av cannabis. De beskriver seg selv som kildekritiske og leser seg gjerne opp på flere ulike kilder, men likevel synes de det er vanskelig å vite hvilke aktører de kan stole på. Lite av det de leser og eksponeres for virker å være særlig håndfast eller forskningsbasert. Også forskning fremstår som motstridende, noe som styrker usikkerheten deres.

Mange i utvalget refererer til Folkeopplysningen sin episode om cannabis fra 7.september 2016. Flere har aktivt oppsøkt denne episoden (gjør gjerne anbefalt av andre) og viser til den som en troverdig kilde. Det argumenteres for at statskanalen NRK er avsender av innholdet samt at programleder Andreas Wahl tar for seg tematikken med et kritisk og objektivt blikk. Andre troverdige kilder som nevnes er: Ung.no, Store Norske Leksikon, NDLA, Helsedirektoratet, Rustelefonen, forskning.no og Aftenposten.

Flertallet i utvalget har hatt besøk av politiet i forbindelse med ulike rusforebyggende foredrag på skolen. Mange trekker dette frem som en negativ erfaring da de opplever politiet som lite nyanserte i sin formidling om cannabis. «Politiet svartmaler det», sier en. Andre mindre troverdige kilder som nevnes er: YouTube, Normal Norge, Joe Rogan Experience og Unge Venstres legaliseringskampanje.

i Joe Rogan er en amerikansk stand-up komiker som hver uke gir ut podcasten **The Joe Rogan Experience**. Rogan er kjent for sine liberale holdninger og i podcasten tar han for seg ulike kontroversielle temaer og diskuterer dem med relevante gjester, fagpersoner og andre meningsbærere.

Generasjon *Prestasjon* eller Generasjon *Ulydig*?

Ser vi tendenser til en ny og mer opprørsk generasjon? Sosiolog ved Universitetet i Tromsø, Gunnar C. Aakvaak, skrev 20.september en kommentar i Morgenbladet om den nye generasjonen – Generasjon Ulydig (2000-2020). Aakvaag hevder at de fredelige årene med Generasjon Prestasjon var et unntak og at vi nå er tilbake til normalen med en generasjon som igjen tar ungdommens opprørsplikt på alvor. Han tillegger ungdommen to egenskaper:

- Ungdata-rapporten fra 2019 viser at dagens ungdoms- og videregående skoleelever bruker mindre tid på lekser, trives mindre og kjeder seg mer på skolen, er mer kriminelle, mer voldelige og røyker mer cannabis.
- Dagens ungdom ser at «de voksne» er i ferd med å kjøre kloden og fremtiden i grøften. De svarer med opprør og protest i form av klimastreiker og klimabøl forankret i et «grønt» kollektivt generasjonsprosjekt: å redde miljøet.

Ungdommen er helt klart spenneningssøkende, utforskende og til dels opprørske i disse årene av livet, men de er fortsatt skikkelige og mange hevder at høyfrekvent festing ikke er forenelig med målene de har satt seg for fremtiden. Det er viktigere for dem å prestere på skolen og fritidsaktiviteter for å sikre seg den utdanningen og jobben de ønsker om noen år. De har også et godt forhold til foreldre og lærere og er ikke villige til å gi slipp på dette for et kortvarig ungdomsopprør.

”

Jeg tror kanskje ungdommen i dag har blitt mer ansvarlig enn de har vært tidligere. Vi er pliktoppfyllende og pålitelige, vil gjøre det bra på skolen og prestere for å nå målene våre. Skal du feste trenger du gjerne en dag til å komme deg til hektene igjen. Det skal ikke gå utover hverdagen og de pliktene man har. Det handler hele tiden om å prestere best mulig.

- Gutt (17)

Vi er jo generasjon prestasjon. Folk er mer dedikert til skole, idrett og sport. Mange setter seg mål tidlig i livet og ser at festing ikke er forenlig med dette livet og målet. Både cannabis og alkohol er jo hovedsakelig forbundet med fest.

- Gutt (17)

Jeg tror det er fordi vi er den såkalte «generasjon prestasjon», og mange vil satse på skole og utdanning, og vil ikke la cannabis eller alkohol ødelegge det.

- Gutt (16)

Kilde: <https://morgenbladet.no/ideer/2019/09/generasjon-ulydig-bruker-mindre-tid-pa-lekser-kjeder-seg-mer-pa-skolen-er-mer>

**Bruk av cannabis er
situasjonsbetinget**

”

Å røyke cannabis på skolen synes jeg er helt uakseptabelt. Jeg ble skikkelig sur på kompisen min som gjorde det før en eksamen. Han bare fniste og oppførte seg helt merkelig. Du gjør det du vil på fritiden, men på skolen er man for å lære og da skal man ta seg sammen.

- Gutt (16)

Typiske situasjoner for bruk av cannabis

Til tross for normalisert bruk av cannabis i mange ungdomsmiljøer, er bruken likevel beholdt visse situasjoner. Det er ikke sosialt akseptabelt å bruke cannabis når som helst eller hvor som helst. Flertallet assosierer cannabis med festing. Det er også på fest mange introduseres for det første gang, og flere sier at en fest uten røyking av cannabis tilhører sjeldenhetene.

Røyking av cannabis skjer også i mindre sosiale lag hvor 3-6 personer er samlet for å 'henge'. Det typiske scenarioet er at en av de mer «rutinerte» brukerne har med cannabis som gjengen deler mens de ser på film, henger ut eller bare chiller.

Vi hører også flere historier om personer som bruker cannabis i skoletiden, men alle vi snakker med anser dette som en totalt uakseptabel situasjon. Ungdommen forventer at alle rusmidler holdes utenfor skoletiden. De sier selv at de er på skolen for å lære, prestere og legge et grunnlag for fremtiden – det skal ikke blandes med fritidssysler. Ungdom som trår over disse grensene marginaliseres i stor grad.

”

På fest bruker nesten alle som røyker cannabis også alkohol. Jeg tror kanskje alkohol er en større del av festingen, men det er alltid noen som gjør begge deler. Bruk av cannabis krever litt mer planlegging. Du kan jo ikke bare gå på 7-eleven å kjøpe deg litt cannabis og snus. Det at man må legge litt innsats i det, tror jeg også gjør at det hovedsakelig skjer på fest.

- Gutt (17)

Cannabis og alkohol står side om side, men med ulikt image

Når ungdommen begynner å feste går alkohol og cannabis litt hånd i hånd – kanskje særlig i Oslo og omegn. Det er ingen som erstatter alkohol med cannabis, selv om de to rusmidlene oppleves å gi ganske ulik rus og selv om man på fester ser like mye av det ene som det andre. De som røyker cannabis, drikker også alkohol, men det er ikke nødvendigvis motsatt.

Begge rusmidlene forbindes med festing, men med noe ulikt image.

- Cannabis assosieres med å chille, avslapping, sløvhet og innadvendthet. Det oppleves som en mer kontrollert form for rus enn alkohol da man ikke nødvendigvis gjør like dumme ting.
- Alkohol assosieres med fest, energi, sosialt samvær og utadvendthet. Det er en mindre kontrollerbar form for rus og mange opplever å gjøre dumme ting når de er påvirket av alkohol.

Det er ikke sosialt akseptert å drikke alkohol eller bruke cannabis alene. Begge rusmidlene er forbeholdt fester eller andre sosiale situasjoner, helst i helger, hvor det er flere tilstede. Strekker bruken seg ut over dette anses den å være både bekymringsfull og problematisk. Mange karakteriserer det som avhengighet.

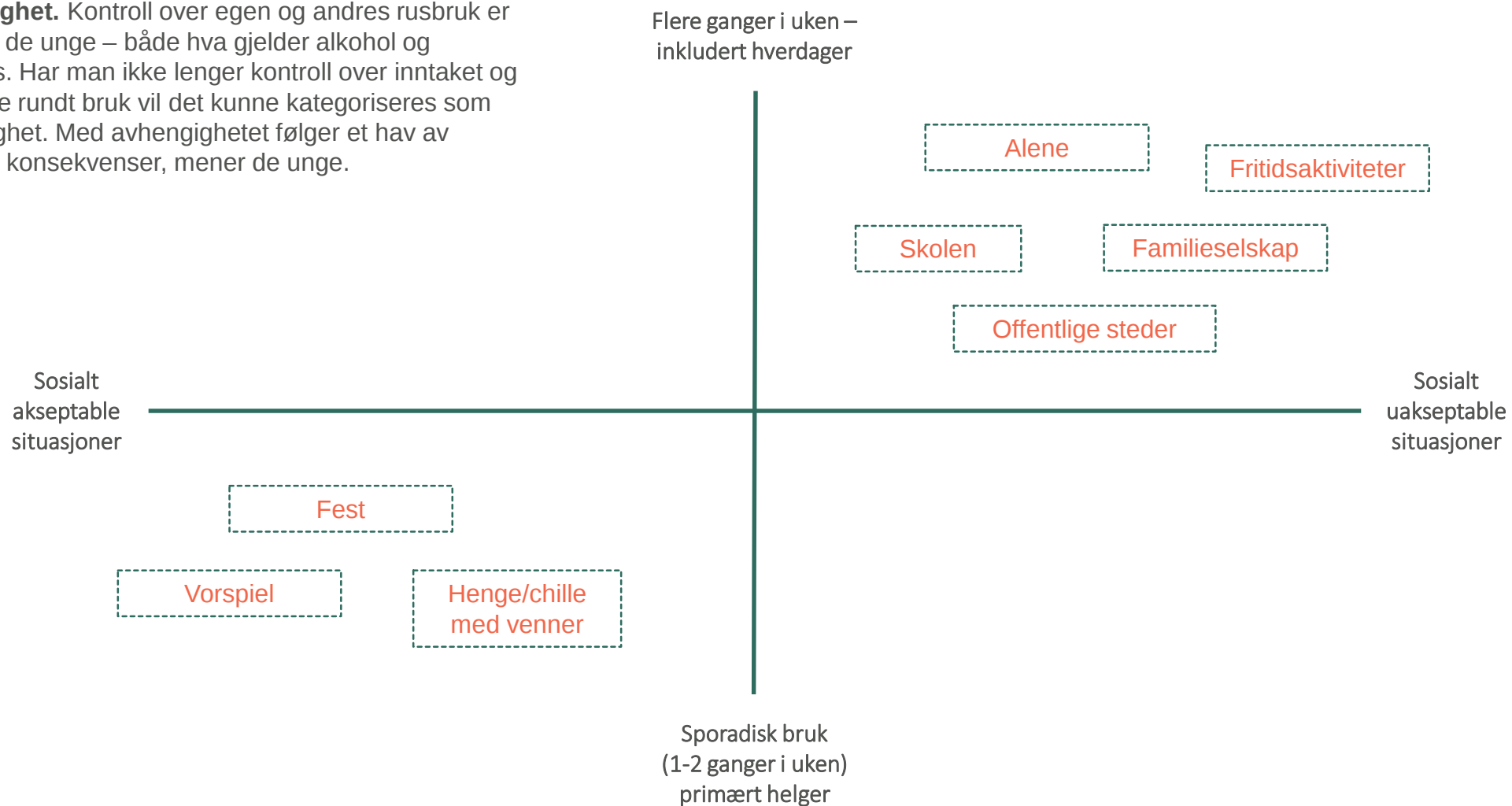

På fest bruker nesten alle som røyker cannabis også alkohol. Alkohol er jo en større del av festingen enn det cannabis er. Jeg har venner som kanskje gjør det litt mer enn de burde, men det er veldig få med tanke på hvor mange som faktisk bruker det. Grensen for bruk er hvis du ikke gjør det på fest. Da tenker jeg det kanskje er noe greier i det, men sånn sosialt sett er det når du begynner å gjøre det alene eller ofte – da begynner folk å stille spørsmål ved bruken.

- Gutt (17)

Det går en tydelig grense for bruk av cannabis

Det er klare forskjeller mellom bruk og avhengighet. Kontroll over egen og andres rusbruk er viktig for de unge – både hva gjelder alkohol og cannabis. Har man ikke lenger kontroll over inntaket og rammene rundt bruk vil det kunne kategoriseres som avhengighet. Med avhengighet følger et hav av negative konsekvenser, mener de unge.

CROSSFADE

Urban dictionary beskriver begrepet *crossfade* på følgende måte:

- The act of being both drunk as hell and high as 'ish at the same time.

Crossfade er begrepet ungdommen selv bruker om tilstanden personer som har fått i seg for mye alkohol og cannabis på samme tid, befinner seg i. Flere har opplevd å være vitne til venner og bekjente som har *crossfadet*, og disse beskrives da å være helt ut av seg. De kaster gjerne opp og oppleves som helt fjerne.

Ungdom anser ikke crossfade for å være spesielt farlig og basert på vennenes forklaringer er det helt normalt. Men mange opplever det som ubehagelige situasjoner å være vitne til.

Skole + hasj = usant

Marthe er 16 år og har nettopp begynt i 1.klasse på en videregående skole i sentrum av Oslo. Hun trives veldig godt på skolen og føler endelig at hun har funnet sin gjeng med mange av de samme interessene som henne selv. Marthe synes overgangen fra ungdomsskole til videregående har gått fint, men gir uttrykk for at det er uvant med så mye festing – spesielt knyttet til revyen skolen arrangerer.

- Det skjer nesten noe hver helg. Og på disse festene er det alltid noen som røyker cannabis. Det virker som det er ganske normalt på denne skolen.

I klassen Marthe går i arrangeres det kakefredag hver uke. Forrige fredag var det en av guttene i klassen sin tur til å ha med kake. Marthe vet at gutten i klassen røyker endel cannabis også utenom fest. Hun opplever likevel å bli svært overrasket når hun innser at han har laget hasjbrownies for anledningen. Velvitende om at kaken inneholder brownies forsyner flere i klassen seg av dem.

- Jeg synes det var skikkelig ubehagelig og egentlig ganske unødvendig. Tror det var flere som tok bare for å tøffe seg, men mattetimen etterpå var jo helt ute av kontroll. Alle bare fniste og lo. Læreren må jo ha forstått at noe var galt.

Det viser seg at gutten i klassen til Marthe har tatt seg bryet med å lage to brownies denne fredagen. En vanlig brownies – som læreren også kan forsyne seg av, og en med hasj som han tilbyr klassen.

Vil ikke sette folk i bås

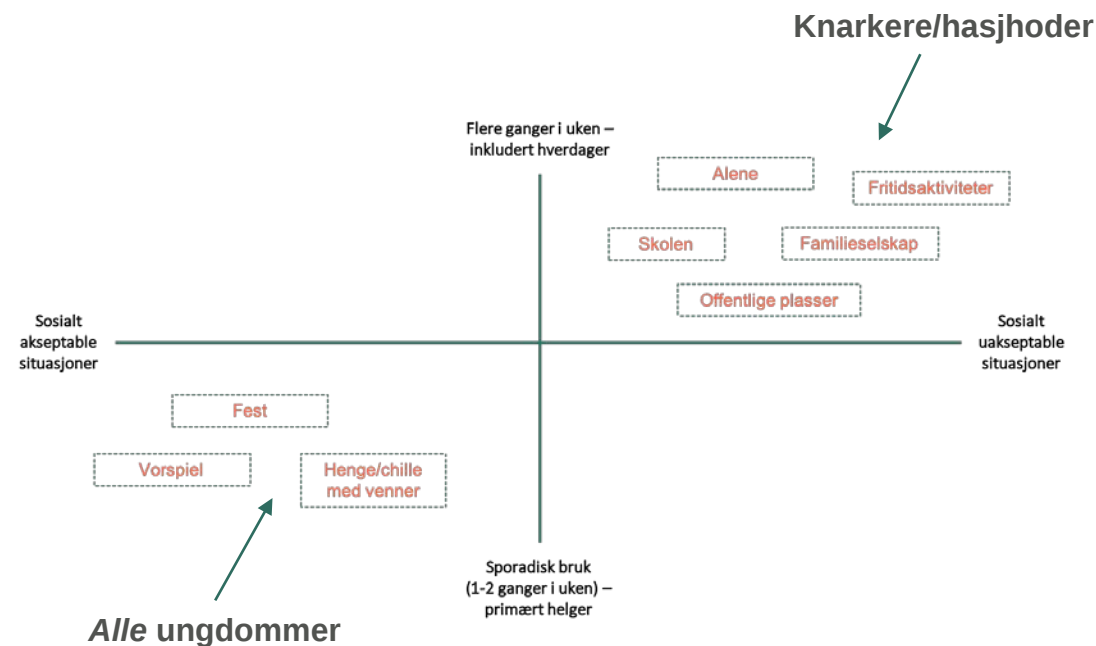
Det er vanskelig for ungdommen å kategorisere de som bruker cannabis. Vanskeligheten baserer seg på deres oppfatning om at *alle* gjør det. Det er *situasjonene* det brukes i som avgjør hvilken type bruker man er. Mange bekymrer seg for venner og kjente som bruker cannabis ofte (gjerne flere ganger i uken). Det er en gjennomgående negativ holdning til de som blir avhengige. Disse personene beskrives som «knarkere/hasjhoder/sløv» og kjennetegnes blant annet ved at de snakker og tenker for mye på cannabis og bruker det i upassende situasjoner.

”Hadde jeg introdusert deg for vennegjengen min tror jeg aldri du ville klart å peke ut hvem som røyker hasj og ikke. De som bruker det på fest og sånn ser ut og oppfører seg som alle andre på vår alder.

- Gutt (17)

Jeg har en venn som bruker det altfor ofte og han har blitt veldig annerledes. Han virker egentlig litt sløvere og tregere i alt han foretar seg egentlig.

- Jente (16)

Motivasjon, tilgjengelighet og inntak

Status, prestasjonspress og aksept

Ungdommen mener det er **mange og individuelle årsaker til at folk bruker cannabis**, men for mange er hovedårsaken **status**. Det er knyttet mye status til bruk av cannabis og flere beskriver det som kult. Det er de mest populære som bruker cannabis. Mange indikerer at cannabisbruk kan knyttes til det å bli akseptert i gjenger. Dette virker å være spesielt fremtredende i guttegjenger. Flertallet vi snakker med, både gutter og jenter, opplever at gutter har et større behov for å passe inn og føle tilhørighet. De ønsker i større grad å bevise for vennene at de aksepterer dem og deres holdninger.

Det forbudte ved cannabis appellerer i stor grad til de unge. Som beskrevet på side 8 er overgangen mellom ungdomsskole og videregående et sårbart punkt for de unge. De møter nye mennesker, tøffer seg kanskje litt ekstra og pusher grenser for å passe inn. Det ulovlige ved cannabis er spennende - og ungdom er spenningssøkende. Alkohol og cannabis faller begge inn under denne kategorien av spenningssøken.

Et ønske om å ta avstand fra prestasjonspresset. Parallelt med status knyttet til bruk, oppleves cannabis å være et fluktmiddel for de som ikke har det så godt med seg selv eller eget liv. Ungdom forteller om et enormt prestasjonspress på skole, fritidsaktiviteter og sosialt. For mange virker cannabis å være den foretrukne måten å slippe litt unna - om så bare for et par timer.

” Det å kunne slappe av for noen er å røyke cannabis. Det er knyttet så mye press og forventninger til ungdommen. Kommer seg kanskje litt bort fra det ved cannabis-rusen.

- Gutt (17)

Ungdommen påvirkes av populærkulturen

Liked by ceciliestromsheim and 3 061 others
tomineharket Wow that escalated real quick... Jeg vet man har et ansvar som offentlig person, men jeg har lov å velge hva jeg gjør med den «makten»... helt ærlig synes jeg blide jeg la ut var utrolig pent. Kontrasten mellom det pene skjellet og de myke fargene til spisse glitter-negler og en feit J var bare for pen til å ikke skulle deles. Jeg håper at jeg kan være med på å utfordre noen som har blitt sett ned på og totalt misforstått i dette land. Jeg oppfordrer alle til å se dokumentaren som ligger på NRK til folkeopplysningen. Episoden heter cannabis. Jeg følger at de samme folk som tror Marijuana er dødelig og farlig er de samme folk som tror vi MÅ spise kjøtt for å få i oss nok proteiner, og det er HVERTFALL pss... våkn opp a, og istedenfor å kikke på meg, så kan du bruke tiden din på å finne ut hva DU kan gjøre for å redde denne planeten vår som er i ferd med å gå til helvete... Det tenker jeg er time well spent! 🙌🏻 lykke til!

View all 302 comments
5 days ago See Translation

Cannabisforbudet hjelper ingen | André Nilsen
De fleste som blir anklaget av cannabis, har underliggende psykiske lidelser. Å kikke på dette.

Refses for bruk av cannabis-olje

...Jeg vet ikke om dette er innfor å si, fordi det kanskje er litt på kanten av loven, men jeg bare kjører på, skriver Sophie Elise.

Liked by ceciliestromsheim and 3 573 others
tomineharket Composition
View all 458 comments
henrik_heaven 🔥🔥🔥🔥
20 September

Jay-Z hopper på cannabisbølgen

Superstjernen Jay-Z er den siste av en rekke kjendiser som går inn i cannabisbransjen.

Karpe Diem-Magdi forsvarer cannabis

I hip-hop-duosens første bokutgivelse går Magdi Omar Ytreide Abdelmaguid (29) hardt ut mot folkens generelle oppfatning av alkohol. I boken holder han en forsvartale for cannabis.

” Fordi det er «kult». Kjendiser på sosiale medier legger ut bilder av at de gjør det hele tiden. I en mer globalisert verden påvirker verden oss mer enn noen gang. Man tenker det er «kult» fordi kjendiser man ser opp til gjør det blant annet.

- Jente (17)

Ungdommen påvirkes (selvsagt) av populærkulturen de eksponeres for daglig gjennom sosiale medier. I en globalisert verden bidrar kjendiser, influensere og TV-serier i stor grad til å normalisere bruk av cannabis. Flere deltakere sier spontant at kjente personligheter og serier skaper et bilde av mer liberale holdninger knyttet til cannabisbruk. NRK-suksessen *Skam* nevnes av flere som deres første møte med cannabis i norsk TV-sammenheng, og mange gir uttrykk for at det virket så «normalt» og «vanlig» i de situasjonene serien belyste. Vi ser også i UNG2019 at unge har stor tillit til influensere og påvirkes av deres holdninger, meninger og anbefalinger. Jo mer ungdommen eksponeres for normaliserte situasjoner med cannabisbruk, desto mer normalisert vil holdningene i ungdomsmiljøene bli.

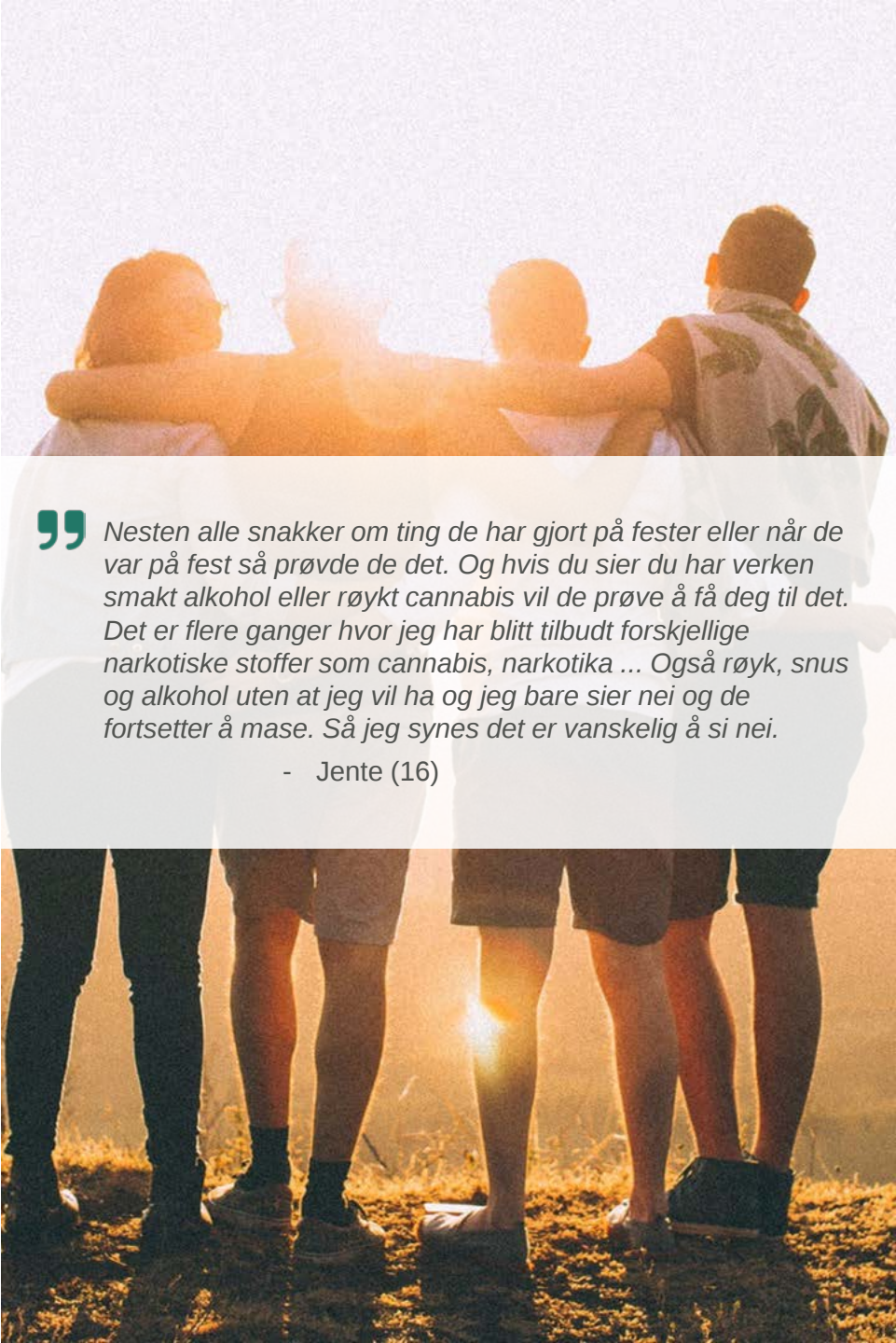

Mange føler på gruppepresset

Ungdom opplever et betydelig gruppepress med hensyn til rus – inkludert cannabis. De kule går foran og pusher andre til å bli med. Og oppfatninger som langt på vei sidestiller helserisikoen mellom cannabis og alkohol svekker motstanden mot å prøve.

Harvard-juristen Cass Sunstein skriver mye om dette i sin bok *Going to extremes. How like minds unite and divide*. Sunstein påpeker at en stor del av det vi tror, liker og misliker blir påvirket av hvilken informasjonsutveksling vi utsettes for og hvordan vi ønsker å fremstå. Videre skriver han at vårt allmennmenneskelige behov for å bli likt spiller inn: Vi er rett og slett tilbøyelig til å si oss enige med dem vi vil bli likt av og dem vi selv liker.

Ungdommen påvirkes, både bevisst og ubevisst, av konformitet. I følge psykologen Solomon Asch er konformitet en adferd hvor den enkelte innretter seg etter gruppens normer og ønsker. Konformitet handler om å gjøre det samme som de andre gjør, og ungdommen innretter seg i større eller mindre grad etter dette gjennom årene på videregående. «Alle rundt meg gjør det, så da bør jo kanskje jeg også gjøre det», tenker mange.

” Nesten alle snakker om ting de har gjort på fester eller når de var på fest så prøvde de det. Og hvis du sier du har verken smakt alkohol eller røykt cannabis vil de prøve å få deg til det. Det er flere ganger hvor jeg har blitt tilbudt forskjellige narkotiske stoffer som cannabis, narkotika ... Også røyk, snus og alkohol uten at jeg vil ha og jeg bare sier nei og de fortsetter å mase. Så jeg synes det er vanskelig å si nei.

- Jente (16)

Gruppepresset ble for stort

I sommer satt Philip (17) på brygga sammen med noen venner. Kompisene han henger med denne kvelden har brukt cannabis jevnlig det siste året. Philip har blitt tilbudt cannabis flere ganger tidligere, men alltid takket nei. Denne kvelden er annerledes. Han føler gruppepresset er større enn noen gang og ender opp med å ta noen trekk av jointen som sendes rundt.

- Det er virkelig ikke noe jeg er stolt av. Og det er ingen andre enn de jeg var med denne kvelden som vet om det.

Philip reagerte umiddelbart med å bli fryktelig kvalm og kastet opp. Han fikk en følelse av å sveve i en sky, og beskriver det hele som en uvanlig, rar og beroligende følelse. Philip følte selv at han ikke hadde helt kontroll over situasjonen og rusen. Han forstår hvorfor folk gjør det – nettopp på grunn av den litt merkelige svevefølelsen, men han likte overhode ikke følelsen av å ikke ha kontroll. Philip overnattet hos en kompis for å unngå foreldrene. Han våknet neste dag og følte seg helt fin.

- Man føler seg kanskje ikke så påvirket som man kan gjøre i alkoholpåvirket tilstand, hvor alt spinner rundt deg. Du bare svever på en måte. Det er en ganske merkelig drømmefølelse.

Philip gir uttrykk for at det var greit å føle den rusen én gang, men han tror kanskje ikke man trenger å føle det flere ganger. Han gnir seg i ansiktet ved flere anledninger og vrir seg urolig i stolen når han prater om opplevelsen med cannabis. Philip skammer seg for at han lot seg overtale av gruppepresset.

- Jeg føler ikke noe behov for å prøve det igjen og jeg har ikke blitt noe mer positiv til det etter å ha prøvd. Mamma og pappa må aldri få vite at jeg har prøvd det altså, poengterer han flere ganger.

Hvordan får ungdommen tak i rusmidler?

Det virker å være forholdsvis enkelt å få tak i cannabis. Mange kjenner noen som selger, eller har venner av venner som selger. Kommunikasjonen med de som selger foregår henholdsvis via tekstmeldinger eller Messenger, mens noen har hørt om og kjenner til egne Snapchat-kontoer hvor man enkelt får tak i det.

Ungdom utenfor Oslo mener det er enklere å få tak i alkohol enn cannabis, mens ungdommen i Oslo mener det er like enkelt å få tak i begge deler. Når det gjelder alkohol hører vi historier om sprittaxier og mindre dagligvareforretninger hvor ungdommen selv handler inn alkohol, mens noen får alkohol av foreldre eller venner.

”

Det er veldig enkelt å få tak i. Jeg kunne sikkert listet opp fem stykker på telefonen min nå som jeg kunne ringt og fått tak i umiddelbart. Er man litt inne i sånne miljøer så er det overhode ikke noe problem å få tak i det. Alle har en venn av en venn som har det, og jeg tror de fleste får tak i det fra folk de kjenner.

- Gutt (17)

Man kjenner alltid noen som selger eller har venner som har kjøpt det allerede. Eller så bare adder du noen på snap som selger.

- Jente (15)

Inntaksmåter

”Røyking på fest er det mest normale. Om man begynner å gjøre det på mer avanserte måter så skaper man en kultur for det, men jeg har ikke inntrykk av at det er tilfellet. De fleste er oppgående nok til å unngå syntetisk og de har også mulighet til å betale for det rene, vanlige stoffet.

- Gutt (17)

Cannabis blandet med tobakk er den foretrukne og mest populære måten å innta stoffet på. Det ungdommen omtaler som *brunt* (hasj) oppleves gjennomgående å være den vanligste måten andre på deres alder bruker cannabis. Mange beskriver også situasjoner på fest hvor det har blitt benyttet bonger/bøtter, men dette krever litt mer planlegging og skjer derfor ikke regelmessig.

Hasjbrownies har derimot flere erfaring med og mange beskriver flere ulike situasjoner hvor venner har utforsket med cannabis i browniesen. Hasjbrownies oppleves å ha en mer fremtredende rolle i de situasjonene hvor et knippe venner er samlet og tas nødvendigvis ikke med på fest.

Det er mange i utvalget som har hørt om cannabis i godteriform – edibles, men ingen har ytterligere kjennskap eller erfaring utover det. Cannabisolje blir også nevnt, men kun et fåtall vet hvordan det fungerer, hva det brukes for eller hvilken virkning det har.

Noen kjenner også til syntetisk cannabis, men det oppleves ikke å ha en sentral rolle i utforskingen av rus. De som kjenner til syntetisk cannabis har hørt skrekkehistorier om virkningen av stoffet og foretrekker de «naturlige» stoffene fremfor det som er kjemisk fremstilt.

En **bong** er et redskap som brukes for å mest mulig effektivt få i seg rusmidler. Bongen har et hull som kan åpnes for å slippe inn luft slik at brukeren fortare kan trekke ut røyken.

De unges språk

Cannabis er ikke et etablert begrep ungdommen selv bruker. Grønt (marihuana) og brunt (hasj) er de to begrepene som går igjen. Under har vi samlet opp alle ord og uttrykk vi har lært av de unge gjennom samtaler med dem:

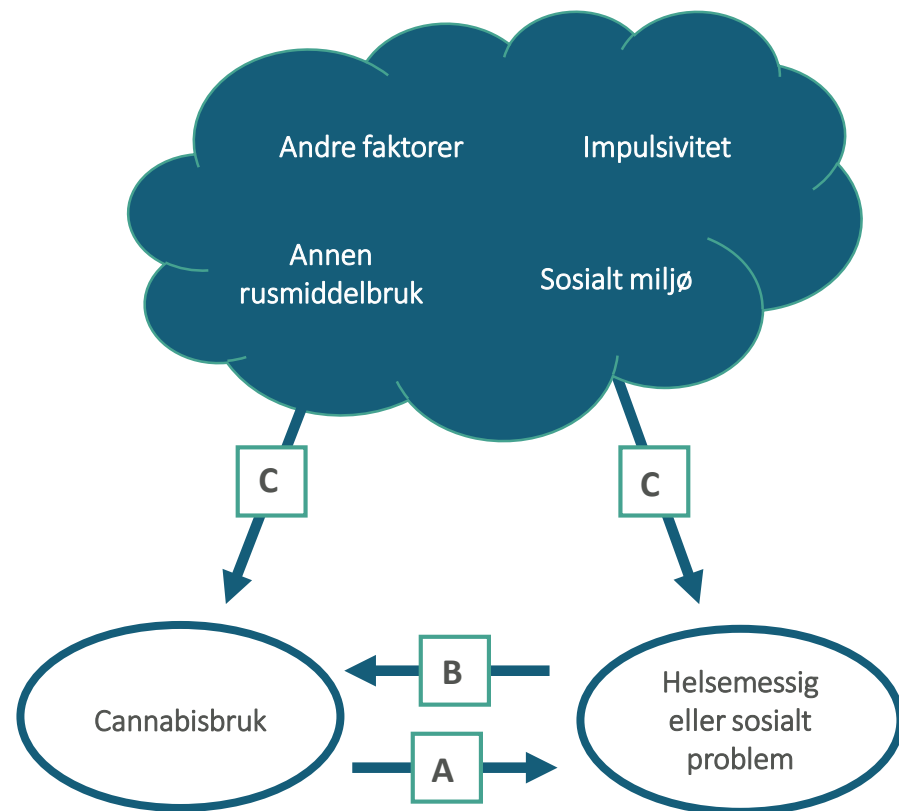
- Beis
- Blaze
- Blås
- **Brunt**
- Bønne
- Cannabis
- Cowboytobakk
- Flis
- Gram/grammer
- Gress
- **Grønt**
- Hasj
- Hasjish
- Jazztobakk
- Joint
- Marihuana
- Næs
- Puff
- Pæmp(ings)
- Rev
- Skunk
- Smoke
- Smæcke
- Tjall
- Weed

Skadevirkninger og konsekvenser

Skader ved cannabisbruk

Illustrasjon hentet fra *Cannabisboka* – illustrert av Jørgen C. Bramness og Ingeborg Rossow

I *Cannabisboka* skriver Jørgen C. Bramness og Ingeborg Rossow om mulig typer av sammenhenger som kan bidra til samvariasjon mellom cannabisbruk og helsemessige og sosiale problemer. I følge Bramness og Rossow kan den høye forekomsten av ulike helsemessige og sosiale problemer blant cannabisbrukere ha flere ulike forklaringer, som illustrert til venstre.

Figuren har til hensikt å illustrere at cannabisbruk er en av flere årsaker til problemer, hos alle eller hos noen sårbare individer. Helsemessige eller sosiale problemer kan føre til cannabisbruk (B), mens cannabisbruk kan gi helsemessige eller sosiale problemer (A). I tillegg kan andre faktorer (C) føre til både cannabisbruk og helsemessige eller sosiale problemer. Alt henger sammen i en uheldig trekantprosess. Bramness og Rossow påpeker at det ikke behøver å være bare én av disse forklaringene som er riktig.

Ungdom er bekymret for konsekvensene

Alkohol forbindes med fysiske skader og samfunnsmessig risiko, mens cannabis forbindes med psykiske skader og individuell risiko. Unge vet lite om helseskadene ved alkohol, men mange mener alkohol er så skadelig at det ikke ville blitt lovlig i dag.

Som vist på side 10 beskriver ungdommen seg selv som pålitelig og det gjenspeiles i denne studien ved at den største konsekvensen for mange ved bruk av cannabis vil være å skuffe foreldrene.

Mange er også engstelige for at det vil påvirke fremtidig utdanning og yrkesvei ved å bli satt på *pissings* og få prikk på rullebladet. Vi hører flere historier om venner som har blitt satt på *pissings*. Det er ydmykende å bli satt på *pissings* og noen tror det kan være inngangen til tyngre stoffer.

- *Flere kompiser av meg har blitt satt på pissings. Noen av disse har jo også gått over til hardere stoffer fordi de ikke kan bruke cannabis, sier gutt (17).*

Flere bekymrer seg også i stor grad for avhengighet og at cannabis alene kan være veien inn til tyngre stoffer. Mange er av den oppfatning at når man først har følt rusen cannabis gir, vil man automatisk søke etter mer.

” *Det absolutt verste ville vært å skuffe mamma. Hun hadde gjort meg arveløs på dagen. Det er jeg helt sikker på. De kan aldri få vite at jeg har prøvd det én gang.*

- Gutt (17)

Innblanding med politiet ville vært det verste for meg. Får man noe sånt på rullebladet vil det jo ha varige konsekvenser for jobb og fremtid. Det man gjør nå kan komme tilbake å ta deg. Man må ta konsekvensen av handling!

- Jente (17)

i

Pissings er begrepet ungdommen bruker om ruskontrakter hvor brukere av cannabis må avgi urinprøver regelmessig for å kontrollere at individet ikke inntar narkotika på nytt.

”

Ja! De psykiske lidelsene. Broren min har blitt en helt annen person. Han har vrangforestillinger og er helt låst i sin egen boble

- Gutt (17)

Jeg har lest at det lager svarte hull på hjernen, eller ikke direkte hull da, men områder det det blir flekker på en måte. De går jo bort etter hvert, men det er der konsentrasjonen og sånn ting kommer fra.

- Jente (16)

Psykisk og somatisk sykdom

Flere ungdommer har erfaring med psykiske lidelser i nærmeste familie eller vennekrets og flertallet av disse tror lidelsene skyldes bruk av cannabis. Ingen tør med sikkerhet å si at det er cannabis alene som har utløst de psykiske lidelsene, men mange antar at cannabis har skylden. Ungdommen er bekymret for at cannabis kan utløse eller forverre psykiske lidelser som paranoia, psykose, schizofreni, depresjon, angst, vrangforestillinger og avhengighet.

De få som vet hva en psykose er, beskriver det på følgende måte: Psykose kan være perioder hvor man ikke klarer å få helt grep om virkeligheten. Man har et forvrengt bilde av virkeligheten. Individet i psykose tror kanskje at folk og situasjoner er annerledes enn de faktisk er. De danner seg bilder og sammenhenger i hodet som ikke er der.

De unge bekymrer seg ikke i like stor grad for somatiske sykdommer. De to som nevnes er derimot dårligere lungekapasitet som følge av inhalering av røyk og at hjernens utvikling stagnerer. Det er kun et fåtall som har hørt eller lest om hjernens utvikling som en potensiell skadevirkning ved cannabisbruk, og det virker ikke å være en etablert sannhet i utvalget.

Sosiale problemer og kognitive funksjoner

Parallelt med det å skuffe foreldrene og psykiske lidelser er **de sosiale problemene ved bruk av cannabis ungdommens største bekymring**. Med sosiale problemer refereres det blant annet til det å bli ekskludert av vennegjengen, bli sett ned på, konsekvenser for fremtiden, prikk på rulleblad og pissings. Det er ingen som ønsker at prikken på rullebladet skal være avgjørende for hvilke studie- og yrkesretning de velger senere i livet.

Et fåtall er engstelig for de kognitive funksjonene som hukommelse, konsentrasjon og evne til å prestere. Flere ungdommer i Oslo-området har hørt myten om at man presterer bedre i påvirket tilstand, men det viser seg at flere har prøvd og resultatet viste seg å ha totalt motsatt effekt. De beskriver følelsen av å bli sløv, tiltaksløs og distraheret.

”

Jeg har flere kompiser som røyker regelmessig og disse begynner å merke konsekvensen av det. De presterer mye dårligere på skolen og blir generelt sløvere, noe som resulterer i at de isolerer seg litt. De faller litt av på det sosiale planet fordi de har blitt så sløve.

Liberal, men usikker

Thomas er 16 år og yngst i en søskenflokk på fem. Han er oppvokst på Oslos vestkant og begge foreldrene har vært tilknyttet venstresiden av politikken i mange år. Thomas anser seg selv som svært liberal i sine holdninger til cannabis. Hans eldste bror har lang og omfattende erfaring med medisinsk bruk av cannabis og Thomas ser veldig opp til broren sin. Han har utallige argumenter for hvorfor cannabis bør legaliseres og refererer til norsk ruspolitikk som gammeldags og utdatert.

- Det er jo bare gamlinger med konservative holdninger som sitter på toppen der og bestemmer hvordan ruspolitikken skal se ut. Jeg tror ikke de ønsker å vedkjenne seg hvilke helseeffekter cannabis har for de som faktisk trenger det av medisinske årsaker.

Thomas snakker utelukkende positivt om effektene ved bruk av cannabis gjennom store deler av intervjuet. På spørsmål om hvorfor han ikke har prøvd det selv svarer han følgende:

- Nei, altså, jeg har jo en annen storebror også da. Og han er innlagt på psykiatrisk. Vært det en stund egentlig. Og det er nok mest sannsynlig på grunn av cannabis. Han er helt koko. Klarer ikke skille mellom fantasi og virkelighet. Grunnen til at jeg ikke har prøvd det er fordi jeg ikke vet med sikkerhet om jeg er faresonen for de samme psykiske problemene som han. Jeg har jo hørt at sånt kan være arvelig så jeg tar ikke sjansen helt enda.

Kriminalisering og legalisering av cannabis

Siden de selv er omringet av positive holdninger frykter mange at cannabis vil legaliseres i Norge. Ungdommen er redd for at legalisering vil bidra til at enda flere prøver og etterhvert bruker cannabis. Flere hevder at det finnes alt for lite forskning som støtter opp under eventuelle fordeler og/eller ulemper ved bruk, og at staten bør vente med å ta endelige beslutninger til det foreligger trygg forskning som tilsier at det bør legaliseres eller ikke. Debatten er mer åpen og tilgjengelig enn noen gang og bruken av stoffet oppleves som tilnærmet normalisert. Derfor tror ikke ungdommen det vil være mulig for myndighetene å komme tilbake til de konservative holdningene som tidligere preget debatten. De få som er positive til legalisering ønsker et regulert salg gjennom staten for å sikre tryggere stoffer.

Likevel tror flere at avkriminalisering vil være en foreløpig og mulig løsning. Noen er skeptiske til den harde ruspolitikken som føres. Disse gir uttrykk for at en mer fokusert ruspolitikk hva gjelder hjelp og behandling vil være mer hensiktsmessig enn straff.

**Hvordan nå frem i
kommunikasjonen?**

Hva, hvem og hvordan?

1

Fylle kunnskaps- og informasjonsgapet

I havet av informasjon, er kunnskapen om cannabis mangelfull. Ungdommen ønsker å lære og forstå, og de interesserer seg for forskning presentert på en nyansert, objektiv og forholdsvis enkel måte. Informasjonsutvekslingen bør skje på ungdommens premisser og *pop science* er en formidlingsform som appellerer til ungdommen.

2

Troverdige avsendere

De unge er selektive til hvilke avsendere de oppsøker informasjon og kunnskap fra. Organisasjoner og institusjoner med tydelig agenda har betraktelig lavere troverdighet blant ungdommen. Et unyansert fokus på risiko kan bidra til å miste de unge på veien. Helsedirektoratet og ung.no trekkes derimot spontant frem som troverdige avsendere. Ung.no har høy troverdighet fordi ungdommen kan relatere seg til spørsmålene andre unge stiller der.

3

Dialogbasert tilnærming

Ungdommen vil inkluderes i dialogen og kommunikasjonen. De vil dele sine holdninger, erfaringer, betraktninger og meninger. Ungdommen mangler et troverdig vitnesbyrd som de kan identifisere seg med. Et horisontalt kommunikasjonsmønster i motsetning til belærende og moraliserende kommunikasjon er ønskelig. Igjen trekkes ung.no frem som et positivt eksempel ved å ha en objektiv og åpen tilnærming.

Digital og fysisk tilstedeværelse

De unge bruker 4,2 timer* på nett hver dag. Befolkningen for øvrig bruker til sammenligning 2,4 timer i snitt per dag på internett. En god del av de fire timene de unge bruker på nett går til sosiale medier, og 9 av 10 unge bruker sosial medier flere ganger daglig. Videoinnholdet på nett er en sikker vinner og de unge bruker nå mer tid på video (strømming etc.) enn «vanlig» TV-titting. En må være tilstede der de unge er og de største sosiale mediene blant de unge er: Facebook, Snapchat, Instagram og YouTube. Men de unge er kravstore: Innholdet på sosiale medier skal ikke nødvendigvis bare være relevant, men også interessant og/eller underholdende.

De unge ønsker også en informativ tilnærming på skolen. Flere gir uttrykk for at skolen er en arena hvor de er svært mottakelig for informasjon og kunnskap. Jente (16) foreslår følgende:

- *Det ville vært interessant hvis det kom ut på skolen, i et eller annet hefte vi kunne lese på skolen da. Hvis noen av intervjuene eller noe av det vi har sagt har blitt satt opp i et hefte også hadde vi lest det. Hvis det skrives opp sånn vi har sagt det, da blir det mer spennende når man leser det og særlig fordi vi er jo interessert i å høre hva andre på vår egen alder mener, så hvis det hadde vært faren min som hadde sittet her og snakket hadde jeg ikke syntes det hadde vært like spennende. Man kan liksom ha litt sånn svar på det vi sier. Hvis vi har sagt at «nei, cannabis er ikke farlig i det hele tatt» så går det an å svare at det er feil og at det kan være det samtidig som man argumenterer for hvorfor, på en saklig måte.*

*Kilde: SSB Norsk Mediebarometer (2017). Aldersgruppe 16-24 år.

Øvrige vedlegg

Prosjektteam fra Opinion

Vilde Vågsland

Analytiker

Prosjektleder,
gjennomføring av
intervjuer, analyse og
rapportering

Bendik Mogensen

Juniorkonsulent

Gjennomføring av
intervjuer og analyse

Sunneva Kilsti

Seniorrådgiver

Kontaktperson og
kundeansvarlig

Analyse

To konsulenter i Opinion har vært involvert i gjennomføring av intervju. Analysen er gjennomført i et samspill mellom de involverte konsulentene på følgende måte:

- o **Trinn 1:** Diskusjon i teamet der utkast til mulige kategorier og overordnet tematikk ble notert ned. Diskusjonen sikret en samlet forståelse av hva som var det mest sentrale i dataene.
- o **Trinn 2:** Grundigere og mer systematisk lesning av materialet og temaanalyse.
- o **Trinn 3:** Felles gjennomlesning og diskusjon av foreløpig rapport i teamet. Ny bearbeiding og gjennomskrivning av rapporten.
- o Underveis i analyseprosessen ble funnene presentert for prosjektteamet i Helsedirektoratet. Tilbakemelding herfra ga viktige innspill i revisjon og validering av funnene.

